

Klimatförändringens effekter kan redan ses i fjällnaturen

Klimatförändringen orsakar att tallskogarna gradvis breder sig norrut, fjällbjörkskogsskadorna ökar då nya mätarfjärilsarter sprider sig på området och den snötäckta tiden blir kortare.

Kalfjäll och fjällbjörkskogarna dominerar norra Lappland. Fjällområden finns också på andra ställen i Lappland och Koillismaa, med Iso-Syöte i Pudasjärvi som sydligaste området. I samband med hotbedömningen utarbetades noggranna gränser för Finlands fjällområden.

Drygt en tredjedel av fjällnaturtyperna är hotade

I bedömningen urskiljdes 53 olika fjällnaturtyper. De har en sammanlagd areal är 1,3 miljoner hektar. 20 fjällnaturtyper, 38 % bedömdes som hotade. Andelen är nästan den samma av fjällnaturtypernas sammanlagda areal.

Snölegorna är de mest hotade fjällnaturtyperna. De blir vanligtvis snöfria först i juli-augusti. Snölega i Pallas-Yllästunturi nationalpark. Foto Arto Saikkonen.

De mest hotade fjällnaturtyperna är snölegor och permanenta snölegor samt fjällbjörkskogarna. En fjärdedel av fjällnaturtyperna (13 st.) bedömdes vara nära hotade men deras sammanlagda areal täcker cirka hälften av alla fjällnaturtyper. Särskilt många omfattande fjällhedar är nära hotade. Det finns 20 livskraftiga naturtyper (38 %), men deras sammanlagda areal är endast 6 % av fjällnaturtypernas areal. Till exempel alla hållmarker och stenjordar på fjäll, fjällskogsdungar med asp, tall eller gran norr om det enhetliga barrskogsbältet samt en del av fjällängarna är livskraftiga.

Jämfört med den senaste bedömningen, som gjordes 10 år sedan är snölegorna, permanenta snölegorna och fjällbjörkskogarna nu mest hotade. Deras tillstånd bedömdes verkligen ha förändrats och därtill påverkade ändringen i bedömningsmetoden och informationens ökning att hotklassen höjdes. Dessa naturtyper utvecklingsriktning bedömdes fortsätta bli sämre.

Klimatförändringens och betetryckets samverkan är betydande

Klimatförändringen och renbetet samt deras samverkan är de mest betydande faktorerna som påverkar fjällnaturtypernas ställning. Klimatuppvärmningen orsakar att barrskogsgränsen stiger upp till fjällområdet och att kalfjällen förbuskas. Förstörelse av fjällbjörkskogar blir vanligare då hårda vinterkölden minskar och

nya mätarfjärilsarter sprider sig till området. Den snötäckta tiden blir kortare vilket leder till att snölegornas arealer krymper. Då tjälen blir svagare försämras tillståndet av naturtyper som kräver tjälbildning.

Skador orsakade av den mindre frostfjärilen vid Kaldoaivi ödemarksområdet i Utsjoki. Foto Arto Saikkonen

Renars bete hör till fjällområdets natur. Ett kraftigt betestryck året runt försämrar ändå tillståndet av många fjällnaturtyper, särskilt de torrt lavtäckta. Kraftigt sommarbete försämrar förnyandet av fjällbjörkskogarna. Ett måttligt betestryck påverkar också positivt arternas mångfald, särskilt i de mest näringsrika naturtyperna.

Det betydande är betets samverkan med klimatförändringen. Ett exempel på detta är fjällbjörkskogarna där skador orsakade av mätare förekommer allt mer ofta och vidsträckt p.g.a. klimatförändringen. Fjällbjörkskogarnas återhämtning från mätarskadorna på sommarbetesområdena har försvårats eftersom renarna äter björkskotten och plantorna, vilket leder till att björkskogarna inte förnyas. Detta leder småningom till att björkskogarna försvinner.

Klimatförändringen och betet kan också påverka omvänt och kompensera varandras effekter. På till exempel näringsrika fjällhedar och fjällängar kan renbetet ha en positiv effekt eftersom det kan hejda naturtypens igenväxning och upprätthålla arternas mångfald. Eftersom hela fjällområdet är inom renskötselns krets påverkar betet på något sätt antingen positivt eller negativt så gott som alla fjällnaturtyper.

Åtgärder för att förbättra situationen och övergripande planering av markanvändning

För att fjällnaturtyperna ska bevaras krävs att åtgärderna för att motverka klimatförändringen effektivteras. Forskning bör mer riktas mot uppföljningen av förändringarna i fjällnaturens mångfald samt mot klargörandet av ändringarnas orsaker och konsekvenser. För att minska på skadorna orsakade av kraftigt betestryck föreslår fjällexpertgruppen att betestrycket regleras och betesväxlingen utvecklas.

Den kraftigt ökande turismen i Lappland, utnyttjandet av naturresurserna och andra markanvändningsplaner ökar märkvärdigt på markområdenas belastning runtom fjällområdet. Fjällnaturen och dess tillstånd bör också tryggas med hjälp av en övergripande planering av markanvändningen.

Mer information

Specialplanerare, naturskydd **Elisa Pääkkö**, Forststyrelsen, tfn 040 735 2505, fornamn.efternamn@metsa.fi

Äldre forskare **Katariina Mäkelä**, Finlands miljöcentral, tfn 040 0148 686, fornamn.efternamn@ymparisto.fi